

polgári kezdeményezésektől a természetvédelmi mozgalmakig, nem beszélve a szólásszabadság gyakorlásának online és egyéb formáiról.

Mint ahogy az lenni szokott, a világ első demokráciájának szintén gondot jelentett az ókori Athénban a részvétel mértéke és a viszsza vonulás ára. Sok athéni nehezményezte a város legbölcsebb emberének, Szókratésznek a politika iránti nyilvánvaló közönyét; néhányan azt állították, nem is elítélendő módon, hogy látszólagos apátiájával a tekintélyelvűség ördögi időszakai számára egyengette az utat.

A perében, amelyben felhánytorgatták élete fontosabb eseményeit, Szókratész hangsúlyozta, hogy távolról sem volt közömbös a város jóléte iránt. Egyszerűen csak úgy döntött, hogy pár lépéssel hátrébb áll, és polgártársait egyszerű, kínos kérdések feltevésével hívja ki, és ezáltal – akár egy bögyölő – arra ösztönzi őket, hogy bölcsebben cselekedjenek. „Szókratész nem volt kvietista”, mondja a brit Paul Cartledge, az ókori demokrácia egyik szakértője. Az volt a gond, hogy némely honfitársa „a valláshoz hasonlóan, úgy tekintett a politikára, mint olyasmire, amit nyilvánosan kell művelni, ha egyáltalán művelték”.

A mai képviseleti demokrácia könnyebben alkalmazza a gondolkodók és cselekvők, a szereplők és megfigyelők, a résztvevők és tartózkodók közt a munkamegosztást. Sok állampolgár még a szavazás iránti minimális elkötelezettséget is kerüli. Azok azonban, akik távol maradnak, mindig is szembesülni fognak azokkal a kellemetlen kérdésekkel, hogy vajon a színtér elhagyása volt-e az egyetlen módja annak, hogy elveiket érvényesítsék.

(The Economist)

Anne Pinto-Rodrigues

Menedékhelyként szolgáló kabát: Bas Timmer dizájner hajléktalanok számára alkot

---

Bas Timmer holland ruhatervező egyes munkáit látva volt már, aki elsírta magát. Ezek azonban többnyire az öröm könnyei voltak. Amikor

Timmer a dél-afrikai Fokvárosban járt, találkozott egy nővel, aki felnőttként az utcán lakott, gyakran kellemetlen, rossz körülmények között, hidegben. Fogvatékossága ellenére, valahogy mégis sikerült boldogulnia. Bár Timmer keveset tehetett a nő életkörülményeinek megváltoztatásáért, némi meleget fel tudott kínálni neki. Megajándékozta egyik művével – egy saját tervezésű, Sheltersuit (‘menedékruha’) nevű szél- és vízálló dzsekivel – és megtanította a használatára. Amikor Timmer néhány nap múlva visszament hozzá, a nő elsírta magát. „Végre melegben volt és jól érezte magát”, meséli a tervező.

2014 óta több mint 12 000 ilyen ruhadarabot osztott szét Timmer alapítványa, a Sheltersuit Foundation; jóllehet egyik találkozása sem volt ennyire meghatározó, mint a fokvárosi. A Sheltersuit-ruhákat hajléktalanságban élő embereknek osztották ki Hollandiában, Görögországban Leszboszon, Bosznia-Hercegovinában Szarajevóban, a skóciai Edinburgh-ban és Londonban, valamint New Yorkban, Chicagóban, San Franciscóban és az Egyesült Államok néhány további városában. Az alapítvány ingyen adja a ruházatot a szükséglet szenvedőknek. Míg a Sheltersuit nem orvosolja gyökerében a hajléktalanságot, alapvető kényelmet nyújt azoknak, akik az utcán élnek. „Minden emberi lény megérdemli a meleget, a védelmet és a méltóságot” – mondja Bas Timmer. A Sheltersuitnak része egy hálózás, amelyet a dzseki alsó széléhez lehet csatolni, és amely a test egészének védelmet nyújt zord időjárás esetén. A külseje kiváló minőségű maradék sátoranyagból készül, amely a TenCate Outdoor Fabrics cég adományából származik, míg a belseje általában régi, fesztiválokon odaajándékozott vagy összegyűjtött hálózásokkal van bélelve, amelyeket kitisztítottak. „Képzeld el, hogy hajléktalanként kell élnünk a holland télben, odakinn kell aludnunk a dermesztő hidegben és szakadó esőben”, mondja Timmer. Meleg időben történő használatra tervezett egy könnyebb ruhaváltozatot is, amit Shelterbagnak (‘menedéksáknak’) hívnak.

Személyes indíttatás

Timmer 2014-ben érzett ösztönzést a Sheltersuit kifejlesztésére, amikor két kedves barátjának apja kihűlés következtében meghalt az utcán.

Zimmer akkoriban kezdett el meleg téli holmik tervezőjeként dolgozni, és szükségét látta egy olyan termék kifejlesztésének, amely elejét veszi az ilyen értelmetlen haláleseteknek. „Mégvoltak a kezdeti aggodalmaim, de édesanyám bátorított, hogy hallgassak a szívemre. Az ő indítatására terveztem az első Sheltersuit ruhát.” Timmer elmondása szerint szüleitől örökölte kreativitását és vállalkozói szellemét, akik mindketten a textiliparban dolgoztak.

Hollandiában közel 40 000 változó életkörülmények közt élő ember van utcán alvó hajléktalanként regisztrálva. Legtöbbször a szegénységgel magyarázható, de számos esetben mentális betegségről van szó. Ebben a számban nincsenek benne a fiatalok, akik nem hajlandók hajléktalanként regisztrálni avagy menedékkérvők, akik nem kaptak menedékjogot.

A világválság idején égetően szükségessé vált, hogy még több férőhely legyen a krízisközpontokban: míg ez utóbbiak nem akarták, hogy az emberek az utcán aludjanak, egyszerűen nem volt elég hely a szállón. A krízisközpontok kezdték el igényelni a Sheltersuit töltőzeteket, hogy védjék azokat, akiket nem tudtak elhelyezni.

„Az vált a legfontosabbá, hogy ott adjunk menedéket a hajléktalanknak, ahol vannak” – mondja Timmer. 2020 márciusa óta a Sheltersuit Foundation közel 2000 Sheltersuitot és Shelterbaget osztott ki Hollandiában és Dél-Afrikában az otthonatlanoknak. Jelenleg a Sheltersuit Foundation két gyártóüzemet működtet: az eredeti gyárat Enschedében és egy újabbat Fokvárosban, azonkívül új üzleti kapcsolatokat épít ki az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban és Ausztráliában. A holland gyártóegység 14 alkalmazottat foglalkoztat, akik legtöbbször menekült vagy olyanvalaki, aki maga is megtapasztalta a hajléktalanságot. „Minden adomány, ami a Sheltersuit Foundationhoz érkezik, a ruhakészítők fizetésére megy. A szakképzés mellett holland nyelvtanfolyamot is biztosítunk számukra, és segítjük beilleszkedésüket a holland társadalomba”, meséli a tervező. A dél-afrikai gyártóegység hét helyi varrónőt foglalkoztat, akiknek legtöbbször tudja, mit jelent állás és fedél nélkül lenni.

„Amikor az első 250 ruha kísérleti gyártását befejeztük Dél-Afrikában, az egyik varrónő zokogni kezdett. Elmondta, hogy végre elég pénze van, hogy cipőt vegyen a fiának, hogy az focizhasson. Képzelmek csak el, hogy milyen mértékben megsokszorozható ez a boldogság, ha a megfelelő üzlettársakkal lépünk kapcsolatba” – mondta Timmer.

A termelés felgyorsítása

Hollandiában egy Shelterbag előállítási költsége az egyharmada egy Sheltersuiténak, körülbelül 100 euró (120 dollár). Dél-Afrikában a zsák 30 euróért készíthető el. „Egy olyan országba kellett mennünk, ahol alacsonyabbak a termelési költségek, hogy nagyobb tételekben folytathassuk a gyártást” – mondja Timmer. Miután kisüzemi keretek közt üzleti kapcsolatba lépett a UNICEF-fel, a Vöröskereszttel és más világszervezetekkel, most reményei szerint fokozatosan képes lesz nagyobb igényeknek is eleget tenni.

Femke van Stratum kommunikációs tanácsadó a Sheltersuit-modellt értékelte a pszichológiából és kommunikációs tudományokból írt szakdolgozatának részeként a hollandiai Twente egyetemén. „Kutatásom során úgy találtam, hogy általában kedvező fogadtatásban részesült a szociális munkások körében a hajléktalan embereknek kiosztott Sheltersuit-ruha. Aggályok merültek fel azonban azokkal kapcsolatban, akik kereskedtek a ruhadarabbal. A kockázat csökkentése érdekében a szociális munkások azt javasolták, hogy csak azok kapjanak a ruhából, akik nem tudnak a menedékhelyen aludni, mert például kutyájuk van, vagy akik különböző okokból nem akarnak egy ilyen helyen aludni.”

Együttműködésen alapuló elképzelés

Válaszul a Sheltersuit közvetlen terjesztésével kapcsolatos aggályokra, Timmer egy új kísérleti program indítását tervezi, amelyet egy holland segélyszervezettel és helyi hajléktalankokkal folytatott megbeszélések után fejlesztettek ki. Ebben a modellben a menhelyeknek továbbra is a tulajdonában maradnak a ruhák, és esetlegesen nyomkövetőkkel láthatják el azokat, hogy figyelemmel kísérhessék és elláthassák az utcán

élőket. „Szeretnénk újraértelmezni, hogy mit jelent a »menedékhely« fogalma egy hajléktalan számára – mondja Timmer. – Az a célunk, hogy a [Sheltersuit] inkább szolgáltatás, semmint termék legyen.” Ez segítheti a menhelyeket, hogy kapcsolatot építsenek ki az rászorulókkal. „Azt szeretném, ha a Sheltersuit eszközzé válna a hajléktalanok társadalmi integrációjában.”

A *Time* magazin nemrégiben ismerte el Bas Timmert mint a 2020-as évi Next Generation Leaders (a 'következő nemzedék vezetőinek') egyikét. „Szeretnék megvédeni minden hajléktalant a világon, mégpedig társadalmi és környezetvédelmi szempontból felelős módon” – mondta a tervező.

(*The Christian Science Monitor*)

E SZÁMUNK SZERZŐI:

- Boros János* filozófus, egyetemi tanár, tudományos tanácsadó, PTE és MMA MMKI, Budapest
- Cseporán Zsolt* jogász (PhD, LL. M.), közgazdász, az Emberi Erőforrások Minisztériumának főosztályvezetője, az MMA ösztöndíjasa, Budapest
- Erős Vilmos* történész, Debreceni Egyetem, Történelmi Intézet
- Dr. Iványi Márton Pál* (PhD) kommunikációkutató, Budapest
- Jancsó András* doktorandusz (PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola), Budapest
- Kicsi Sándor András* szerkesztő, nyelvész, író, Budapest
- Dr. Kiss Lajos* ny. egyetemi docens, Szeged
- (*Lantos*) *Szabó István* lantművész, nyugalmazott tanár, Budaörs
- Dr. Szabó László* tubaművész, egyetemi tanár (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem), Budapest
- Szőnyiné Szerző Katalin* zenetörténész, zenei könyvtáros, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, Budapest
- Windhager Ákos* (PhD), irodalom- és zenetörténész, szakíró, a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének munkatársa, Budapest

TARTALOMJEGYZÉK

Cseporán Zsolt: Kulturális jogok – kulturális igazgatás – kultúrpolitika 1

MŰHELY

Dr. Iványi Márton: A filoxéra, mint társadalmi,
növényegészségügyi és borágazati kihívás 13

Kicsi Sándor András: A szókincs nagysága és megoszlása
az írásbeliség nélküli kultúrák nyelveiben 24

Jancsó András: Katolikusként a demokráciáért:
Ernst-Wolfgang Böckenförde jelentősége
a 21. századi keresztények számára 32

Dr. Kiss Lajos: Beszélgetés Németh Lászlóval „a minőség forradalmáról” 40

SZÁZADOK

Erős Vilmos: A szellemtörténetről a „public history”-ig
(Ifjabb Iványi-Grünwald Béla történész az emigrációban) 44

Kortársunk, Erkel

Szabó László: Anomáliák Erkel szimfonikus zenekari hangszereléseinek
gyakorlatában, különös tekintettel a mélyrész szólam basszusára
Hozzászólás az Erkel Ferenc halálának 125. évfordulójára rendezett
Kortársunk, Erkel című tudományos ülészak kutatási eredményeihez 54

Lantos Szabó István: Erkel Ferenc *Friss Magyarjának* kézírata 68

Windhager Ákos: Párbeszédben a hatalommal
Az Erkel-életmű új értelmezési kísérletei 72

Szőnyiné Szerző Katalin: Szemelvények a *Zenészetűi Lapok* (1860–1876)
és Erkel Ferenc kapcsolatának történetéből 85

NAPLÓ

Boros János: A művészet intézményfilozófiája 108

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOKBÓL

Chloë Ellingson: Útban távoli tájakra és vissza a történelembe – vonatkozás
Kanadában (117) *Robert Saunders*: Nagy-Britannia a történelem végén (118)
Zanny Minton Beddoes: Saját világok. Gyakran csábító felhagyni a politikával.
Ugyanakkor kockázatos is (124) *Anne Pinto-Rodrigues*: Menedékhelyként szol-
gáló kabát: Bas Timmer dizájnert hajléktalanok számára alkot (126)

KÉPEK

Károlyi András grafikái (12, 23, 67, 107)

Valóság cikkpályázat – 2021

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és havi folyóirata, a Valóság a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával ismeretterjesztő cikkpályázatot hirdet. A pályázók köre kötetlen. A pályázat célja, hogy a cikkírók saját kutatásaikat, illetve azok tudományos háttérét és összefüggéseit közérthető módon közkinccsé tegyék.

A pályázatot két témakörben lehet benyújtani:

1.) „**Eucharisztikus világkongresszus**”: a pályázók ebben a kategóriában az 1938. évi – Budapesten megrendezett – XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus történelmi, társadalmi, művészeti emlékezetét bemutató tudományos ismeretterjesztő tanulmányokkal pályázhatnak.

2.) „**Molnár Tamás**”: a pályázók ebben a kategóriában a 100 éve született magyar filozófus, Molnár Tamás (1921–2010) munkásságát átfogóan, vagy munkásságának valamely területét, esetleg kapcsolódó területeit bemutató tudományos ismeretterjesztő tanulmányokkal pályázhatnak.

A pályázók a két témakör szerinti kategóriában a társadalomtudományokhoz kapcsolódó, figyelemfelkeltő, a széles nagyközönség számára írott, a Valóság stílusában készülő cikkel pályázhatnak. Egy pályázó több témakörben és több cikkel is nevezhet, illetve egy cikket több szerző is jegyezhet. A cikk terjedelme: 30–50 ezer n (szóközökkel). Ebben beleértendő a (nem kötelező) jegyzetanyag leütésszáma is. A cikkekhez korlátozott mértékben kép vagy ábra, táblázat, grafikon, egyéb illusztráció is csatolható.

Pályázni csak eredeti, máshol még nem közölt, illetve máshova közlésre be nem küldött cikkel lehet. A pályaműveket a Valóság szerkesztősége által felkért zsűri bírálja el. Mindkét kategória első három helyezetteje díjazásban részesül. Az egyes helyezések megszathatók. A pályamunkákat kizárólag elektronikus úton, e-mailen kérjük benyújtani. A képeket, illusztrációkat külön-külön kép fájlban kell elmenteni és csatolni, a szövegben csak az ábra helyét, címét kérjük feltüntetni. A szerkesztőség jogot formál arra, hogy mind a díjazott, mind a díjazásban nem részesült, de közlésre alkalmas cikkeket – a szerzőikkel egyeztetett szerkesztés után – megjelentessék. A pályázat beküldői a pályázaton való részvétellel egyben hozzájárulnak cikkük online közzétételéhez is a lap internetes felületén (<http://www.valosagonline.hu>).

Kérjük, hogy a pályázó a cikk végén tüntesse fel nevét, levélcímét, e-mail-címét, telefonszámát, valamint közzétételre szánt végzettségét/foglalkozását/titulusát, esetlegesen feltüntetni kívánt intézménye megnevezését! A pályázók cikkük beküldésével hozzájárulnak ezen adataik pályázattal kapcsolatos kezeléséhez.

A pályamunkákat a következő címre kérjük küldeni: valosagpalyazat@titnet.hu

A levél tárgyában tüntessék fel: „**Valóság cikkpályázat**” és a kategória nevét!

A pályázat beérkezéséről visszaigazoló e-mailt küldünk.

A pályázatok benyújtási határideje: **2021. április 6.**

A 2017. évi és az azelőtti lapszámaink kedvezményesen, 250 forintos áron vásárolhatók meg a szerkesztőségben.

Ára: 870 Ft • Előfizetéssel: 785 Ft